

Sygn. akt I ACa 738/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Mirosława Gołuńska (spr.)
Sędziowie:	SA Dariusz Rystał SO del. Wiesława Buczek-Markowska
Protokolant:	sekr.sądowy Magdalena Goltsche

po rozpoznaniu w dniu 28 listopada 2013 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa W. R. i B. R.

przeciwko W. B. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 20 sierpnia 2013 r., sygn. akt I C 900/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. zasądza na rzecz powodów solidarnych B. R. i W. R. od pozwanego W. B. (1) kwotę 464.404 (czterysta sześćdziesiąt cztery tysiące czterysta cztery) złote z ustawowymi odsetkami od dnia 20 sierpnia 2013 roku,
2. oddala powództwo w pozostałej części,
3. znosi między stronami koszty zastępstwa procesowego,
4. nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie z roszczenia zasądzonego na rzecz powodów kwotę 26.296,40 zł (dwadzieścia sześć tysięcy dwieście dziewięćdziesiąt sześć złotych czterdzieści groszy) tytułem kosztów sądowych od uiszczenia których byli zwolnieni,
5. nakazuje pobrać od pozwanego W. B. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie kwotę 24.273,60 zł (dwadzieścia cztery tysiące dwieście siedemdziesiąt trzy złote sześćdziesiąt groszy) tytułem nieuiszczonych w sprawie kosztów sądowych,

II. oddala apelację w pozostałej części,

III. zasądza na rzecz pozwanego W. B. (1) solidarnie od powodów B. R. i W. R. kwotę 2.592 (dwa tysiące pięćset dziewięćdziesiąt dwa) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym,

IV. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Szczecinie tytułem nieuiszczonej od apelacji opłaty:

1. z zasądzonych na rzecz powodów roszczenia kwotę 22.349 (dwadzieścia dwa tysiące trzysta czterdzieści dziewięć) złotych,

2. od pozwanego kwotę 7.852 (siedem tysięcy osiemset pięćdziesiąt dwa) złotych.

SSA D.Rystał SSA M. Gołuńska SSO del.W.Buczek-Markowska

Sygn. akt I A Ca 738/13

UZASADNIENIE

Powodowie B. R. i W. R. w pozwie z 4 lutego 2011r. skierowanym przeciwko W. B. (1) domagali się zasądzenie od pozwanego kwoty 749.295,48 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu.

W odpowiedzi na pozew W. B. (3) wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów kosztów procesu .

Wyrokiem z dnia 28.03.2012r. Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił powództwo w całości .

Po rozpoznaniu apelacji powodów od tego orzeczenia Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 27 lipca 2012r. w sprawie sygn. I ACa 431/12 uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego .

W piśmie procesowym z dnia 7 sierpnia 2013r. powodowie rozszerzyli żądanie wnosząc o zasądzenie od pozwanego dalszej kwoty 208.510 zł z odsetkami ustawowymi od dnia doręczenia tegoż pisma pozwanemu domagając się nadto zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania .

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 20 sierpnia 2013r :

I. zasądził na rzecz powodów solidarnych B. R. i W. R. od pozwanego W. B. (1) kwotę 309.494 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 20 sierpnia 2013r. do dnia zapłaty i oddalił powództwo w pozostałej części (pkt I i II), nadto zasądził na rzecz pozwanego solidarnie od powodów kwotę 4.768 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Szczecinie z zasądzonych roszczenia kwotę 33.913 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowy oraz od pozwanego kwotę 15.959 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt III , IV i V).

Orzeczenie to zostało oparte na następujących ustaleniach : B. i W. małż. R. od 1994r. byli właścicielami nieruchomości położonej przy ul. (...) P. w postaci zabudowanej działki nr (...) , dla której to nieruchomości w Sądzie Rejonowym w Szczecinie - Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzona jest księga wieczysta nr (...). 24 marca 2000r. R. i J. P. otrzymali w Banku (...) w G. kredyt 150.000 zł , zabezpieczony hipoteką w kwocie 150.000 zł na opisaną nieruchomość w P.. Jesienią 2000 r. R. ponownie potrzebowali kredytu ,nie posiadali już jednak żadnego zabezpieczenia wtedy J. P. poznała W. R. z W. B. (1), który od 2001r. prowadził działalność gospodarczą - (...) w S.. R. w dniu 27 lutego 2001r. zawarli B. umowę pożyczki w kwocie 200.000 zł oraz umowę przewłaszczenie nieruchomości w P. przy ul. (...) na zabezpieczenie udzielonej pożyczki . W umowie pożyczki ustalono m.in.:

*§ 1 - pożyczkodawca udziela pożyczki w kwocie 200.000 zł, a pożyczkobiorcy zobowiązują się oddać taką samą sumę pieniędzy wraz z odsetkami i prowizją określoną w § 2 w terminie do 10.01.2002r.;

*§ 2.1 - wysokość odsetek (prowizji) należnych z tytułu zawartej umowy wynosić będzie 0,5% + VAT 22% odsetek, kwoty pożyczki w stosunku dziennym, co stanowi sumę według obliczenia na dzień zwrotu pożyczki, 2.2. - upływie każdego miesiąca trwania umowy, odsetki za ten miesiąc podlegają doliczeniu do należności głównej (kwoty pożyczki). 3. Odsetki są płatne wraz z należnością główną w terminie określonym w § 1 tej umowy.”; *§ 3 - pożyczkobiorcy na zabezpieczenie pożyczki udzielają pożyczkodawcy zastawu pod nieruchomości ul. (...) P. objęta KW nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Szczecinie, o wartości 200.000 zł, pożyczkodawca zwróci pożyczkobiorcy przedmiot zastawu z chwilą zwrotu pożyczki wraz z należną prowizją i odsetkami; *§ 4 - pożyczkobiorcy zobowiązali się do pokrycia wszelkich wydatków poniesionych przez pożyczkodawcę w związku z koniecznością zachowania rzeczy ; *§ 6 i 8 - w przypadku niezwrócenia pożyczki wraz z odsetkami określonym w §1 pożyczkodawca bez dodatkowego zawiadomienia zaspokoi swe wierzytelności z w/w nieruchomości poprzez nabycie prawa własności ; *§ 7 - spłata nastąpi w ratach: pierwsza 15.03.2001r. ,następnie co drugi miesiąc dnia 15 każdego miesiąca;

*§ 9- pożyczkobiorcy oświadczyli, iż zapoznali się z treścią regulaminu działania lombardu zobowiązując się przestrzegać jego postanowień;

* § 12- postanowiono ,ze do kwestii nieunormowanych w umowie stosuje się przepisy kodeksu cywilnego;

*§ 13- pożyczkobiorcy pokwitowali odbiór udzielonej pożyczki.

R. pożyczone pieniądze mieli zainwestować w odbudowę domków w spalonym ośrodku (...). Pismem z 4 czerwca 2001r. W. B. (1) wezwał B. i W. R. do spłaty zaległych odsetek z pożyczki . Kolejnym pismem z 17 grudnia 2001r. wezwał do zapłaty 599.363,50 zł. Podał ,że na dzień 10.01.2002r. odsetki wynosiły 0,5 % z 200.000 zł, tj. 1000 zł. dziennie ,co za 317 dni plus podatek 22% VAT- 69.740 zł ., koszty aktu notarialnego w kwocie 5.172,80 zł i wpisu do księgi wieczystej -7.320 zł oraz podatku od nieruchomości - 130,70 zł dało łącznie kwotę 599.363,50 zł. R. do dnia 10.01.2002r. nie zwrócili ani pożyczki , ani odsetek (prowizji) nadal jednak nadal zamieszkiwali w przewłaszczonej nieruchomości P..

W dniu 16.04.2002r. Bank (...) w G. wystawił bankowy tytuł egzekucyjny na kwotę 131.842,12 zł przeciwko B. i W. R. oraz J. P. z uwagi na zaprzestanie spłat kredytu zaciągniętego 24.03.2000r. ,tytuł ten został zaopatrzonej w sądową klauzulę wykonalności . Pismem z 3.07.2002r. Bank (...) w G. wezwał W. B. (1) do zapłaty 131.842,12 zł z odsetkami ustawowymi 20% rocznie wskazując, że na mocy umowy z dnia 27.02.2001r. stał się dłużnikiem rzeczowym .

Z dniem 16.06.2003r. W. B. (1) uzyskał wpis prawa własności w księdze wieczystej KW nr (...) (dawna (...)) prowadzonej dla nieruchomości w P. ,składającej się z działki nr (...) . Nakazem zapłaty z 1.09.2004r. Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie I Nc 355/04 z powództwa Banku (...) w G. przeciwko W. B. (1) nakazał, aby pozwany zapłacił kwotę 131.842 zł z ustawowymi odsetkami o czym B. poinformował R. wzywając do zapłaty całej tej kwoty . Komornik przy Sądzie Rejonowym w Szczecinie w sprawie V KM 704/05 wszczął egzekucję do nieruchomości w P. i wyznaczył termin pierwszej licytacji.

W 2005r. B. i W. R. zainicjowali procesy przed Sądem Okręgowym w Szczecinie ,m.in.w przedmiocie ustalenie nieważności umowy o przewłaszczenie z 27.02.2001r. Powództwo to zostało oddalone wyrokiem z dnia 25.11.2008r. sygn. akt I C 912/05. Apelacja powodów od tego orzeczenia wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 16.12.2009r. ,sygn. akt I ACa 261/09 , została oddalona .Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 28.10.2010r. sygn. akt CSK 218/10 oddalił z kolei skargę kasacyjną powodów .

Pismem z dnia 4.01.2010r. W. B. (1) wezwał B. i W. R. do opuszczenia jego nieruchomości przy ul. (...) w P. ,w terminie 14 dni , z uwagi na niewywiązanie się przez nich z obowiązku zwrotu pożyczki z umowy z 27.02.2001r. Kolejnym pismem z 4.11.2010r. W. B. (1) wezwał R. do wydania mu nieruchomości przy ul. (...) w P. w terminie 14 dni z uwagi na niewywiązanie się przez małżonków R. z obowiązku zwrotu pożyczki z umowy z dn. 27.02.2001r.

Wyrokiem z dnia 29.03.2011r. Sąd Okręgowy w Szczecinie ,sygn. I C 1252/10 z powództwa W. B. (1) przeciwko Bankowi (...) w G. ograniczył wykonalność nakazu zapłaty z 1.09.2004r.przez ustanowienie zakazu prowadzenia

postępowania egzekucyjnego z nieruchomości położonej w P. , w sprawie Km 704/09, do dnia 31.12.2013r. Pozwem z dnia 2.03.2012r. złożonym do Sądu Rejonowego Szczecin – Prawobrzeże i Zachód W. B. (1) pozwał małżonków R. o wydanie nieruchomości przy ul. (...) w P. (sygn. akt I C 450/12) nadal przez nich zajmowaną .Wartość tej nieruchomości w styczniu 2010r. wynosiła 1.208.600 zł.

Po tak poczynionych ustaleniach faktycznych Sąd uznał ,że powództwo w części jest uzasadnione.

Przypomniał art. 386 § 6 k.p.c. stanowiący ,że ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego. W konsekwencji stwierdził ,że jako sąd ponownie rozpoznający sprawę związany jest stanowiskiem i oceną prawną sprawy dokonaną przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie w uzasadnieniu wyroku z dnia 27.07.2012r. , sygn. akt I ACa 431/12. Oznacza to ,że w tej sprawie do rozstrzygnięcia zostało przedstawione roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej stanowiącej różnicę pomiędzy wartością przewłaszczonej nieruchomości, a wartością wierzytelności z umowy pożyczki z dnia 27.01.2001r. Przesądzone w sprawie zostało i to , że roszczenie o rozliczenie nadwyżki pomiędzy wartością przewłaszczonego przedmiotu, a wartością wierzytelności pozwanego znajduje podstawę w art. 405 k.c. Ten ostatni przepis stanowi ,że kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Bezpodstawne wzbogacenie polega na wroście majątku po stronie podmiotu wzbogaconego, kosztem jednoczesnego pogorszenia sytuacji majątkowej osoby zubożonej. Bezpodstawnie wzbogacony, ma obowiązek zwrotu nienależnej korzyści, przy czym zasadniczo zwrot bezpodstawnego wzbogacenia powinien nastąpić w naturze. Powodowie świadomi, że nie przysługuje im już roszczenie o powrotne przeniesienie prawa własności przewłaszczonej nieruchomości wystąpili z roszczeniem o zapłatę. Oznacza to ,że bezpodstawne wzbogacenie będzie wyrażać się w różnicy pomiędzy wartością przewłaszczonej nieruchomości, a wartością zadłużenia powodów wobec pozwanego z tytułu umowy pożyczki oraz odsetek i ta wartość będzie stanowiła przysporzenie do majątku pozwanego dokonana bez podstawy prawnej.

By ustalić, czy różnica taka występuje w pierwszej kolejności Sąd Okręgowy uznał za konieczne obliczenie zadłużenie powodów , a następnie ustalenie wartość przewłaszczonej nieruchomości , a następnie porównanie tych wartości. Występowanie różnicy pomiędzy wartością nieruchomości a wysokością zobowiązania powodów na korzyść tej pierwszej będzie wyznaczać wartość bezpodstawnego wzbogacenia.

Co do zadłużenia powodów : niesporne jest ,że nie zwrócili oni pożyczkodawcy pożyczonej kwoty w żadnej części . Sporna między stronami była natomiast kwestia odsetek . Sąd przypomniał ,że o ważności umowy o przewłaszczenie i umowy pożyczki Sąd II instancji już przesądził aczkolwiek przesądzenie o ważności pożyczki nie dotyczyło już ważności zapisów co do umownych odsetek. Powodowie kwestionowali roszczenie odsetkowe w całości, opierając swoje stanowisko na założeniu, że wobec nieważności zastrzeżonych odsetek umownych należne są jedynie odsetki ustawowe w stosunku rocznym. Według Sądu Okręgowego taka jednak ocena umowy pożyczki nie była prawidłowa. Tok rozumowania Sądu I instancji był następujący :

zapis § 2 ust. 2 umowy pożyczki z 27.02.2001r. w brzmieniu : "Po upływie każdego miesiąca trwania umowy, odsetki za ten miesiąc podlegają doliczeniu do należności głównej (kwoty pożyczki)" jest sprzeczny z prawem, co skutkuje w myśl art. 58 k.c. jego nieważnością. Zastosowanie ma tu zakaz anatocyzmu, wynikający z art. 482 k.c. Sąd uznał ,że §1 cytowanego przepisu jest normą bezwzględnie obowiązującą i umowy naruszające ten zakaz są nieważne , a zakaz dotyczy zarówno odsetek kapitałowych ,jak i za opóźnienie. Umawianie się z góry o zapłatę odsetek od zaległych odsetek prowadzi do obliczania tzw. procentu składanego. W§ 2 ust. 2 umowy zaś został zastrzeżony procent składany poprzez comiesięczne wyliczanie odsetek i doliczanie ich do kwoty głównej należności, która po skapitalizowaniu podlegała ponownemu oprocentowaniu w następnym miesiącu i tak dalej od 27.02.2001r. do stycznia 2002r. To zaś znaczy ,że strony umówiły się z góry o oprocentowanie wyliczanych co miesiąc odsetek niepobranych przez wierzyciela. Według Sądu sposób obliczania odsetek przewidziany w umowie jako sprzeczny z ustawą był nieważny. Uznał przy tym Sąd ,że w sprawie nie ma zastosowanie w § 2 art. 482 k.c. bowiem prowadzona przez pozwanego działalność nie ma znamion działania instytucji kredytowej . Sąd szerzej przedstawił w jaki sposób do takiego wniosku doszedł ,

odwołał się przy tym do regulacji prawa bankowego (art. 4). Dodatkowo Sąd zauważył, że sam pozwany zdawał sobie sprawę w nieważności z zapisu z § 2 ust. 2 umowy skoro już bowiem w piśmie z 17.12.2001r. dokonał odmiennych od ustalonych w umowie wyliczeń odsetek kapitałowych - nie kapitalizował ich na koniec każdego miesiąca zgodnie z § 2 ust. 2 umowy, lecz wyliczył prowizję w ten sposób, że od kwoty 200.000 zł wyliczył jej 0,5%, otrzymując kwotę 1.000 zł dziennie i pomnożył to przez 317 dni (czas trwania umowy pożyczki 27.02.2002r. – 10.01.2002r.) otrzymując kwotę 317.000 zł i dopiero od tej kwoty wyliczał 22% VAT w stosunku rocznym 69.740 zł.

Dla ustalenia długu powodów Sąd uznał za konieczne określenie rodzaju odsetek i ich wysokości. Zanim to uczynił przypomniał treść art. 359 §1 k.c. stanowiącego, że odsetki od sumy pieniężnej należą się tylko wtedy gdy wynika to z czynności prawnej, ustawy, orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu. Przenosząc to do rozpoznawanej sprawy stwierdził, że w grę wchodzi odsetki umowne. Odnośnie zarzutów powodów, że zapis dotyczący odsetek jest nieważny ze względu na przepisy dotyczące niedozwolonych zapisów w umowie konsumenckiej tj. art. 385² k.c. w zw. z art. 385¹ k.c. ocenił je jako chybione. Uznał, że te regulacje w sprawie nie mają zastosowania. Oceniana umowa pożyczki ma charakter konsumencki, odsetki kapitałowe nie stanowią głównego świadczenia, a umowa w zakresie odsetek ma charakter lichwiarski. Sąd uznał jednak, że powodowie w myśl przywołanych przepisów k.c. statuujących ochronę konsumenta nie wykazali by nie negocjowali z pozwanym zapisów o odsetkach, z treści umowy pożyczki wynika, że zapisy o wysokości odsetek zostały naniesione pismem odrębnym: co do wysokości odsetek 0,5% i klauzuli 22% VAT. Samo zawarcie umowy na formularzu nie przesądza o tym, że uzgodnienia nie mogły być indywidualnie negocjowane. W konsekwencji Sąd przyjął, że zapis o odsetkach umownych nie jest dotknięty nieważnością; konieczne jednak było ustalenie ich dopuszczalnej wysokości pamiętając, że umowa została zawarta w 2001 roku.

Przypomniał Sąd, że w myśl art. 5 i 6 ustawy z dnia 7.07.2005r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw do czynności powstałych przed wejściem w życie tej ustawy, tj. przed 19.02.2006r. zmienionych przepisów odsetkowych się nie stosuje. Oznacza to, że art. 359 § 2¹-2³ k.c. o odsetkach maksymalnych nie mógł mieć w sprawie zastosowania wprost co jednak nie oznacza, że nie znajdzie on zastosowania w ogóle. Sąd uznał, że oceny zapisów o odsetkach należy dokonać w myśl z art. 58 §2 i §3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c., odwołując się do orzecznictwa Sądu Najwyższego w tym zakresie. Podkreślił przy tym, że ocena czy dane odsetki mają charakter lichwiarski, wobec braku limitów ustawowych dla okresu objętego sporem, ma charakter uznaniowy, ukształtowany okolicznościami konkretnej sprawy. Sąd podkreślił, że gdyby zastosować sposób obliczania odsetek wskazany w umowie, tj. odsetki w stosunku dziennym i w wysokości wskazanej w umowie (bez klauzuli z § 2 ust. 2) to już po niecałych dwóch miesiącach, bo po 33 dniach (2 dni lutego i 31 dni marca; 22,5% (0,5% +22%VAT) x 200.000 zł = 45.000 zł dziennie) odsetki umowne by przewyższały wartość nieruchomości przewłaszczonej na zabezpieczenie, Sąd wyliczył je na kwotę 1.485.000 zł. Przy przyjęciu całego okresu na jaki została udzielona pożyczka to jest od 27.02.2001r. do 10.01.2002r. zatem na 317 dni (od kwoty pożyczki 200.000 zł dziennie odsetki 22,5%) dają kwotę 14.265.000 zł. Ustalił przy tym Sąd, że na dzień 22.02.2000r. wartość przewłaszczonej nieruchomości wynosiła ok. 677.200 zł., obecna jej wartość to 1.208.600 zł.

Tak wyliczając umówione odsetki Sąd podkreślił, że w każdym przypadku spełnienie świadczenia przez powodów (zwrot kwoty pożyczki z odsetkami i uprawnienie do żądania powrotnego przeniesienia na ich rzecz prawa własności przewłaszczonej nieruchomości) nie byłoby możliwe już na samym początku obowiązywania umowy.

W konsekwencji Sąd przyjął, że takie określenie wysokości odsetek w rażący sposób sprzeciwia się to celowi na jaki umowa została zawarta (art. 56 i 65 k.c.). Zauważył przy tym, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok SN z 23.06.2005r. II CK 742/04, LEX nr 180873) ugruntowane jest już stanowisko, które sam podzielił, że zastrzeżenie oprocentowania na poziomie „0,5% dziennie” już samo w sobie stanowi niedozwolone praktyki lichwiarskie, rocznie daje to prawie 2-krotność należności głównej. Tym bardziej dotyczy podwyższenie oprocentowania o dodatkowe wskaźniki - tu o 22% VAT. Sąd zapis co do stosunku dziennego w jakim naliczane są odsetki oraz ich wysokość - w pewnej części - uznał za zastrzeżenie nieważne na podstawie art. 58 k.c. bo sprzeczne z zasadą sprawiedliwości społecznej i ekwiwalentności świadczeń stron. Sąd następnie przystąpił do ustalania w jakiej części odsetki miały charakter lichwiarski oraz rozważał przy pomocy jakiego konkretnie kryterium to oceniać. Odwołał się tu do wyroku

Sądu Najwyższego z dnia 4.11.2005r. (V CK 162/05, LEX nr 1111027), który podzielił i potraktował jako wskazówką, pomimo braku podstaw prawnych do zastosowania w sprawie przepisu art. 359 § 2¹ k.c., co do tego, jakiego rzędu wielkość zastrzeżonych w umowie odsetek uzasadnia przyjęcie, że ich wysokość jest sprzeczna z zasadami współzycia społecznego. Podała, że z cytowanego orzeczenia wynika pośrednio, że art. 359 § 2¹ k.c., a raczej zastrzeżone w nim kryterium czterokrotności kredytu lombardowego, znajduje zastosowanie jako posiłkowe kryterium oceny, czy odsetki mają charakter lichwiarski również do stanów faktycznych sprzed wejścia w życie tego przepisu. W konsekwencji Sąd przyjął, że pozwany może domagać się od powodów odsetek umownych, lecz obliczonych w skali roku i obniżonych do wysokości nie przekraczającej czterokrotności kredytu lombardowego.

Sąd, przy pomocy tego kryterium miał na względzie, to, że:

- na mocy § 2 uchwały nr(...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 30.08.2000r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych Dz. Urz. NBP. 2000.13.21. z dn. 31.08.2000r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 23% w okresie od 31.08.2000r. do 28.02.2001r., z czego czterokrotność wynosi 92 % co: 365 dni w roku = 0,25 % dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr(...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 28.02.2001r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych Dz.Urz.NBP.2001.3.6. z dn. 02.03.2001r. r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 22% w okresie od 01.03.2001r. do 28.03.2001r., z czego czterokrotność wynosi 88 % rocznie, co: 365 dni w roku = 0,24 % dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...)Rady Polityki Pieniężnej z dnia 28.03.2001r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych Dz.Urz.NBP.2001.4.9. z dn. 28.03.2001r. r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 21% w okresie od 29.03.2001r. do 27.06.2001r., z czego czterokrotność wynosi 84 % rocznie, co: 365 dni w roku = 0,23 % dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 27.06.2001r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych Dz.Urz.NBP.2001.8.18. z dn. 28.06.2001r. r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 21% w okresie od 28.06.2001r. do 22.08.2001r., z czego czterokrotność wynosi 78 % rocznie, co : 365 dni w roku = 0,21 % dziennie ;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 22.08.2001r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych Dz.Urz.NBP.2001.12.26. z dn. 23.08.2001r. r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 18,5 % w okresie od 23.08.2001r. do 25.10.2001r., z czego czterokrotność wynosi 74 % rocznie, co: 365 dni w roku = 0,20 % dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 25.10.2001r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych Dz.Urz.NBP.2001.17.35. z dn. 26.10.2001r. r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 17 % w okresie od 26.10.2001r. do 28.11.2001r., z czego czterokrotność wynosi 68% rocznie co : 365 dni w roku = 0,19 % dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 28.11.2001r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2001.20.39. z dn. 29.11.2001r. r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 15,5 % w okresie od 29.11.2001r., z czego czterokrotność stopy kredytu lombardowego 15,5% wynosi 62% rocznie, co: 365 dni w roku = 0,17% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 30.01.2002r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.2.3. w okresie od 31.01.2002r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 13,50% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 54 % : 365 dni = 0,15 % dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 25.04.2002r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.7.13. w okresie od 26.04.2002r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 12,5% rocznie, z czego czterokrotność wynosi $50 \% : 365 \text{ dni} = 0,14 \% \text{ dziennie}$;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 29.05.2002r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.8.17. w okresie od 30.05.2002r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 12,0% rocznie, z czego czterokrotność wynosi $48 \% : 365 \text{ dni} = 0,13 \% \text{ dziennie}$;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 26.06.2002r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.9.29. w okresie od 27.06.2002r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 11,50% rocznie, z czego czterokrotność wynosi $46 \% : 365 \text{ dni} = 0,13 \% \text{ dziennie}$;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 28.08.2002r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.11.31. w okresie od 26.09.2002r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 10,50% rocznie, z czego czterokrotność wynosi $42 \% : 365 \text{ dni} = 0,12 \% \text{ dziennie}$;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 25.09.2002r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.14.37. w okresie od 26.09.2002r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 10,0% rocznie, z czego czterokrotność wynosi $40 \% : 365 \text{ dni} = 0,10 \% \text{ dziennie}$;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 23.10.2002r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.16.41. w okresie od 24.10.2002r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 9,0% rocznie, z czego czterokrotność wynosi $36 \% : 365 \text{ dni} = 0,098 \% \text{ dziennie}$;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 27.11.2002r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.18.47. w okresie od 28.11.2002r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 8,75% rocznie, z czego czterokrotność wynosi $35 \% : 365 \text{ dni} = 0,095 \% \text{ dziennie}$;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 29.01.2003r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.2.2. w okresie od 30.01.2003r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 8,5% rocznie, z czego czterokrotność wynosi $34 \% : 365 \text{ dni} = 0,093 \% \text{ dziennie}$;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 26.02.2003r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.3.3. w okresie od 27.02.2003r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 8,0% rocznie, z czego czterokrotność wynosi $32 \% : 365 \text{ dni} = 0,087 \% \text{ dziennie}$;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 26.03.2003r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.5.9. w okresie od 25.03.2003r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,75% rocznie, z czego czterokrotność wynosi $31 \% : 365 \text{ dni} = 0,084 \% \text{ dziennie}$;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 24.04.2003r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim

Dz.Urz.NBP.2003.7.9. w okresie od 25.04.2003r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,25% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 29 % : 365 dni = 0,079% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 28.05.2003r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.10.13. w okresie od 29.05.2003r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,0% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 28 % : 365 dni = 0,076% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 25.06.2003r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2003.12.18 w okresie od 26.06.2003r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,75% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 27 % : 365 dni = 0,073% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 30.06.2004r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2004.9.17 w okresie od 01.07.2004r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,25% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 39 % : 365 dni = 0,079% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 28.07.2004r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2004.10.18 w okresie od 29.07.2004r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,50% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 30 % : 365 dni = 0,082% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 25.08.2004r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2004.13.23 w okresie od 26.08.2004r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 8,0% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 32 % : 365 dni = 0,087% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 30.03.2005r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2006.6.13. w okresie od 31.03.2005r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,50 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 30 % : 365 dni = 0,082% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 27.04.2005r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2006.6.13. w okresie od 28.04.2005r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,0 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 28 % : 365 dni = 0,076% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 29.06.2005r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2006.10.17. w okresie od 30.06.2005r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,50% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 26 % : 365 dni = 0,071% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 27.07.2005r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2006.13.20. w okresie od 28.07.2005r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,25% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 25 % : 365 dni = 0,068% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 31.08.2005r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2006.15.22. w okresie od 01.09.2005r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,0% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 24 % : 365 dni = 0,065% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 31.01.2006r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2006.1.1. w okresie od 01.02.2006r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,75 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi $23 \% : 365 \text{ dni} = 0,063\%$ dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 28.02.2006r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2006.2.2. w okresie od 01.03.2006r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,50 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi $22 \% : 365 \text{ dni} = 0,060\%$ dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 25.04.2007r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2007.4.13. w okresie od 26.04.2007r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,75 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi $23 \% : 365 \text{ dni} = 0,063\%$ dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 27.06.2007r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2007.8.19. w okresie od 28.06.2007r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,0 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi $24 \% : 365 \text{ dni} = 0,065\%$ dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 29.08.2007r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2007.11.24. w okresie od 30.08.2007r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,25 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi $25 \% : 365 \text{ dni} = 0,068 \%$ dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 28.11.2007r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2007.16.30. w okresie od 29.11.2007r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,50 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi $26 \% : 365 \text{ dni} = 0,071\%$ dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 30.01.2008r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2008.2.2. w okresie od 31.01.2008r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,75 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi $27 \% : 365 \text{ dni} = 0,073\%$ dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 27.02.2008r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2008.4.6. w okresie od 28.02.2008r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,0 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi $28 \% : 365 \text{ dni} = 0,076\%$ dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 26.03.2008r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2008.5.7. w okresie od 27.03.2008r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,25 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi $29 \% : 365 \text{ dni} = 0,079\%$ dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 25.11.2008r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2008.12.15. w okresie od 27.11.2008r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,50 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi $30 \% : 365 \text{ dni} = 0,082\%$ dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 26.11.2008r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim

Dz.Urz.NBP.2008.22.26. w okresie od 27.11.2008r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 7,25 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 29 % : 365 dni = 0,079% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 23.12.2008r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2008.25.31. w okresie od 24.12.2008r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,50 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 26 % : 365 dni = 0,071% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 27.01.2009r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2009.3.3. w okresie od 28.01.2009r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,75 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 23 % : 365 dni = 0,063% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 25.02.2009r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2009.4.4. w okresie od 26.02.2009r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,50 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 22 % : 365 dni = 0,060% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 25.03.2009r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2009.06.06.. w okresie od 26.03.2009r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,25 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 21 % : 365 dni = 0,057% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 24.06.2009r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2009.11.12. w okresie od 25.06..2009r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,0 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 20 % : 365 dni = 0,054% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 23.12.2009r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2009.21.25. w okresie od 24.12.2009r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,0 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 20 % : 365 dni = 0,054% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 19.01.2011r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2011.1.1. w okresie od 20.01.2011r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,25 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 21 % : 365 dni = 0,057% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 05.04.2011r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2011.4.5. w okresie od 06.04.2011. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,50 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 22 % : 365 dni = 0,060% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 11.05.2011r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2011.6.7. w okresie od 12.05.2011. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,75 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 23 % : 365 dni = 0,063% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 08.06.2011r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2011.04. w okresie od 09.06.2011. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,0 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 24 % : 365 dni = 0,065% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr(...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 09.05.2012r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2012.04. w okresie od 10.05.2012. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6,25 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 25 % : 365 dni = 0,068% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 07.11.2012r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2012.10. w okresie od 08.11.2012. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 6.0 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 24 % : 365 dni = 0,065% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 05.12.2012r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2012.12. w okresie od 06.12.2012. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,75 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 23 % : 365 dni = 0,063% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 09.01.2013r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2013.1. w okresie od 10.01.2013r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,50 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 22 % : 365 dni = 0,068% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 06.02.2013r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2013.2. w okresie od 07.02.2013r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 5,25 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 21% : 365 dni = 0,057% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 06.03.2013r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2013.3. w okresie od 07.03.2013r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 4,75 % rocznie; z czego czterokrotność wynosi 19% : 365 dni = 0,052% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 08.05.2013r. w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2013.6. w okresie od 09.05.2013r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 4,50 % rocznie, z czego czterokrotność wynosi 18 % : 365 dni = 0,049% dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr (...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 05.06.2013r. . w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2013.12. w okresie od 06.06.2013r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosiło 4,25% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 17% : 365 dni = 0,046 % dziennie;

- na mocy § 2 uchwały nr(...) Rady Polityki Pieniężnej z dnia 03.07.2013r. . w sprawie stopy redyskontowej weksli i oprocentowania kredytów finansowych oraz oprocentowania lokaty terminowej w Narodowym Banku Polskim Dz.Urz.NBP.2013.15. w okresie od 04.07.2013r. oprocentowanie kredytu lombardowego wynosi 4% rocznie, z czego czterokrotność wynosi 16 % : 365 dni = 0,043% dziennie.

Sąd Okręgowy uznał więc ,że umówione odsetki „0,5% + 22% VAT dziennie” godzą w porządek prawny jako rażąco zaburzające ekwiwalentność świadczeń , są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, jako znacznie przewyższające czterokrotność stóp lombardowych obowiązujących w okresie od 27.02.2001r. do 10.01.2002r., Dlatego Sąd uznał, że zastrzeżone w umowie pożyczki odsetki umowne mają charakter lichwiarskich i w rezultacie zastrzeżenie spornych odsetek w części przekraczającej czterokrotność stopy lombardowej jest nieważne w oparciu o przepisy art. 58 § 3 k.c. w związku z art. 5 k.c.

Sąd przyjął jednocześnie, że skoro strony nie umówiły się na odsetki ustawowe przy zawieraniu umowy pożyczki to ich intencją było zastrzeżenie odsetek wyższych (art. 60 k.c. w zw. z art. 65 k.c.) niż ustawowe. Było to zrozumiałe i uzasadnione tym, że powodowie nie mieli wówczas zdolności kredytowej w bankach i dlatego poszukiwali innych źródeł dofinansowania na działalność nastawioną na zysk (inwestycja w nadmorski ośrodek (...)). Wedle Sądu nie było jakichkolwiek podstaw dla wniosku z pozwu, że należne odsetki to odsetki ustawowe. Przyjęcie nieważności zastrzeżenia anatocyzmu, odsetek w skali dziennej, a do tego jeszcze odsetek ustawowych krzywdziłoby pozwanego, który do chwili obecnej nie odzyskał nawet w części pożyczonych przed laty pieniędzy. Powodowie nie podali przy tym żadnych przekonujących argumentów, które by przemawiały za tym, że odsetki z umowy miały być odsetkami ustawowymi. Sąd uznał przeto, że strony umówiły się na odsetki umowne, wyższe od ustawowych, odpowiadające wysokości odsetek maksymalnych tj. 4-krotności stopy kredytu lombardowego. Zastrzeżenie odsetek umownych tak w skali dziennej, jak i w wysokości wskazanej w umowie uznano za lichwę i za zastrzeżenie nieważne w myśl art. 58 k.c., jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i sprzeczne z celem umowy.

Ostatecznie aby ustalić wysokość długu powodów Sąd wyliczył wysokość odsetek w stosunku rocznym przez cały okres trwania umowy, określając wysokość odsetek umownych w wysokości czterokrotności kredytu lombardowego. Sąd uznał, że odsetki powinny być naliczane do dnia wyrokowania w tej sprawie tak by ustalić stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 k.p.c.).

W ten sposób Sąd otrzymał następujące kwoty:

1. za 2001r. - 91.700 zł.,
2. za 2002r. - 85.780 zł.,
3. za 2003r. - 61.836 zł.,
4. za 2004r. - 57.792 zł.,
5. za 2005r. - 49.490 zł.,
6. za 2006r. - 44.278 zł.,
7. za 2007r. - 46.990 zł.,
8. za 2008r. - 62.428 zł.,
9. za 2009r. - 41.742 zł.,
10. za 2010r. - od 1.01. do 31.12.2010r. x 0,054% liczone od kwoty 200.000 zł, co dało 108 zł dziennie x 365 dni w roku = 39.420 zł;
11. za 2011r. - 49.666 zł.,
12. za 2012r. - 49.348 zł.,
13. za 2013r. (do dnia 7 sierpnia) - 21.642 zł.

Łącznie odsetki umowne liczone według czterokrotności stopy kredytu lombardowego za okres od 27.02.2001r. do 07.08.2013r. dały kwotę 699.106 zł, a po dodaniu do tego 200.000 zł pożyczki zobowiązanie powodów Sąd ustalił na kwotę 899.106 zł. Następnie Sąd podał w jaki sposób i na jaką datę ustalił wartość przewłaszczonej nieruchomości. Odwołał się przy tym do stanowiska Sądu drugiej instancji, że w sprawie konieczne jest ustalenie, z uwzględnieniem treści art. 60 k.c., czy i kiedy oraz jaką wolę pozwany wyraził na okoliczność rozliczenia się z powodami, w szczególności w świetle zarzutów podniesionych przez powodów w apelacji, który to moment Sąd drugiej instancji nakazał traktować jako właściwy dla ustalenia wartości przedmiotu przewłaszczenia. Sąd zauważył, że

powodowie w swoich apelacjach wskazali na trzy pisma pozwanego, a mianowicie z dnia 4.09.2010r., 30.09.2010r. i 4.11.2010r. i w jednym z nich należało upatrywać woli pozwanego do rozliczenia się z powodami. Według Sądu dla sprawy istotne było pismo pozwanego z dnia 4.01.2010r. podjęte przez powodów w dniu 6.01.2010r. Pozwany przewłaszczył nieruchomość w tym piśmie w części końcowej zdania pierwszego określa jako „moją nieruchomość”, w zdaniu czwartym i piętnastym od góry wskazał „jako że jestem właścicielem” „jestem właścicielem” i tak wskazując wezwał R. do opuszczenia nieruchomości z osobami wspólnie tam zamieszkującymi oraz wymeldowania wszystkich bezprawnie zamieszkujących osób i wydanie na jego rzecz przewłaszczonej nieruchomości. W piśmie z dnia 4.11.2010r., podjętym przez powodów 22.11.2010r. pozwany ponownie wezwał do wydania mu przewłaszczonej nieruchomości wolnej od osób w jego posiadanie wskazując, że w przypadku braku reakcji na to wezwanie będzie zmuszony podjąć inne środki do wejścia do jego własności. Wobec takiej treści wezwań kierowanych do powodów Sąd uznał, że pozwany w styczniu 2010r. pierwszy raz wyraził wolę rozliczenia się z powodami, w ten sposób, że zatrzyma dla siebie przewłaszczoną nieruchomość, korzystając z przysługujących mu uprawnień. Wola rozliczenia się sprowadzała się w praktyce do tego, że postanowił władać nieruchomością jak właściciel (do tej daty tolerował pozostawanie przez powodów w nieruchomości) i zaspokoić się z nieruchomości poprzez pełną realizację uprawnień właścicielskich. Do tego, dodał Sąd, same strony postępowania, zobowiązane zarządzeniem z dnia 16 maja 2013r do określenia kiedy w ich ocenie nastąpiło zmanifestowanie woli pozwanego, pod rygorem przyjęcia, że miało to miejsce 4 stycznia 2010r., nie zareagowały co uprawniało do przyjęcia podanej daty jako niekwestionowanej.

Kierując się wskazaniem Sądu II instancji Sąd badał czy w ogóle, a jeżeli tak, to w jakiej wysokości występuje różnica pomiędzy wartością przewłaszczonej nieruchomości, a wartością wierzytelności przysługującej pozwanemu wobec powodów. Opierając się na opinii biegłego z której dowód w sprawie przeprowadził ustalił, że nieruchomość w styczniu 2010 r. miała wartość 1.208.600 zł. Ustalając dług powodów wobec pozwanego Sąd przyjął, że jego wysokość należy ustalić według stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy co nastąpiło w dniu 7.08.2013r.

Zestawiając kwotę **899.106zł**, czyli zadłużenia powodów z tytułu pożyczki po ustaleniu na potrzeby niniejszego procesu nieważności części zapisów, z wartości nieruchomości, ustaloną przy pomocy biegłego sądowego na **1.208.600zł**. Sąd otrzymał różnicę w kwocie **309.494zł**, która to odpowiada bezpodstawnemu wzbogaceniu po stronie pozwanego.

Sąd omówił dowody, które przeprowadził wskazując którym z nich i dlaczego dał wiarę, a które uznał za nieprzydatne dla ustalenia stanu faktycznego sprawy. Szeroko przy tym uzasadnił dlaczego podzielił opinię biegłego sądowego M. Z. .

Orzekając o odsetkach ustawowych za opóźnienie od kwoty bezpodstawnego wzbogacenia Sąd przywołał art. 481 § 1 k.c. Odsetki ustawowe od roszczenia głównego Sąd zasądził ostatecznie od daty wyrokowania, tj. od daty późniejszej niż tego żądali powodowie, którzy żądali odsetek od doręczenia pozwu. Ustalając datę początkową naliczania odsetek ustawowych Sąd podał, że miał na uwadze, że zobowiązanie z art. 405 k.c. ma charakter bezterminowy w rozumieniu art. 455 k.c. Przyjął, że wskazany przepis stanowiący, że jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania nie miał zastosowania wprost w sprawie. Sąd uznał za zasadne zasądzenie odsetek za opóźnienie dopiero od dnia wydania wyroku dopiero bowiem z tą chwilą sporne nienależne świadczenie w pełni skryształizowało się w sposób obiektywny. Podobnie jak w przypadku zadośćuczynienia orzeczenie, choć nie ma charakteru konstytutywnego, tworzy faktycznie nowy stan prawny w postaci ostatecznego rozliczenia wzajemnych należności stron, rozstrzygając o zakresie ważności umowy i w pewnym zakresie przesądzając o nieważności umowy pożyczki. Ostatecznie dopiero w dacie wydania orzeczenia pozwany poznał wysokość zadłużenia powodów, zatem uznanie, że mógł spełnić świadczenie wcześniej, na podstawie art. 455 k.c. byłoby w ocenie Sądu Okręgowego niesłuszne.

Sąd nie uwzględnił zarzutu potrącenia zgłoszonego przez pozwanego szeroko takie swoje stanowisko uzasadniając.

W konsekwencji ostatecznie uznał Sąd ,że kwota 309.494 zł stanowi nieusprawiedliwiony zysk po stronie pozwanego, którą to należało zasądzić od pozwanego na rzecz powodów z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wydania wyroku (pkt I). W pozostałej części Sąd powództwo oddalił jako nadmierne.

Co do kosztów procesu - Sąd orzekł o nich w oparciu o art. 100 k.p.c. na zasadzie stosunkowego ich rozdzielenia w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie , z uwzględnieniem przepisów art. 13 i 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (przyjmując ,że powodowie wygrali proces w 32 %) i szeroko postanowienia kosztowe uzasadniając .

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożyli powodowie zaskarżając orzeczenie w części , a mianowicie w zakresie rozstrzygnięć zawartych w punktach II , III i IV .

Zaskarżonemu orzeczeniu powodowie zarzucili :

1. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie za zasadne zasądzenie odsetek za opóźnienie od dnia wydania wyroku, a nie od dnia doręczenia pozwu pozwanemu;

2. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że umowa pożyczki z ustanowieniem zastawu z dnia 27 lutego 2001 r. przewidywała odsetki umowne po dacie 10 stycznia 2002 r., a w konsekwencji:

3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjęty za podstawę wyroku przez przyjęcie, że odsetki umowne od kwoty 200.000 zł powinny zostać wyliczone do dnia zamknięcia rozprawy w dniu 7 sierpnia 2013 r., a następnie doliczone do kwoty pożyczki w wysokości 200.000 zł, a w konsekwencji suma 899.106 zł powinna stanowić wysokość długu powodów wobec pozwanego i być podstawą do obliczenia różnicy z wartością przewłaszczonej nieruchomości, a co za tym idzie przysporzenia do majątku pozwanego bez podstawy prawnej.

W konsekwencji tak sformułowanych zarzutów , szerzej uzasadnionych ,apelujący wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt. II i orzeczenie odmiennie co do istoty sprawy poprzez zasądzenie od pozwanego W. B. (1) na rzecz powodów solidarnych B. R. i W. R. dalszej kwoty 604.006,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu W. B. (1) do dnia zapłaty oraz określenie terminu początkowego biegu odsetek od kwoty 309.494 zł od dnia doręczenia pozwu W. B. (1); a nadto o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt. IV poprzez orzeczenie odmiennie co do istoty sprawy poprzez jego uchylenie, ewentualnie nakazanie pobrania od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Szczecinie kwoty 33.913 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych i zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, przed Sądem I oraz II instancji.

Pozwany w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie ,a nadto o zasądzenie od powodów solidarnie kosztów zastępstwa prawnego w maksymalnej kwocie przewidzianej za udział pełnomocnika w postępowaniu odwoławczym. Pozwany stwierdził ,że „ podnosi wszelkie możliwe zarzuty, w tym procesowe jak i materialne, które nicują zasadność podniesionych zarzutów, a w konsekwencji, podniósł wszelkie zarzuty, które także obejmują stawiane wnioski apelacyjne” , a następnie odniósł się do poszczególnych zarzutów apelacyjnych . Twierdzenia powodów ,że z zapisów § 1 ust. 1 umowy pożyczki z ustanowieniem zastawu z 27.2.2001r. oraz z jej § 2 ust. 1 wynika, że strony przewidziały odsetki umowne za okres od dnia podpisania umowy jedynie do dnia 10.01. 2002 r. uznał za oczywiście błędne. Według pozwanego odsetki umowne od pożyczonej kwoty nadal będą . Tak rozumując wniósł o to by Sąd drugiej instancji rozpoznając apelację powodów, podwyższył kwotę odsetek z 699.106 zł na kwotę odsetek z dnia wyrokowania , a tym samym, zredukował zasądzoną kwotę o te odsetki oraz zmienił datę zapłaty zasądzonej na rzecz powodów kwoty na dzień wydawania przez siebie orzeczenia. Wedle pozwanego taka korekta wyroku ma oparcie w treści art. 378 § 1 k.p.c. Pozwany wniósł by określając datę zapłaty uzależnić ją od wydania nieruchomości.

Pozwany nadto złożył oświadczenie o potrąceniu z dochodzonych przez powodów należności swoje wierzytelności wobec nich , tj. co do kwoty 205.000 zł z tytułu zapłaty zobowiązań powodów objętych ugodą z 31.12.2009 r. oraz co

do dalszych wierzytelności wobec powodów dających łącznie kwotę 16 690 zł. Pozwany do tego oświadczył, że jego pełnomocnik jest umocowany również do składania oświadczeń o potrąceniu.

Pozwany przywołując art. 378 § 1- zdanie po średniku- k.p.c. wskazywał, że w granicach zaskarżenia Sąd bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Według pozwanego, nieważność postępowania przez Sądem Okręgowym zachodzi od momentu, kiedy to nie został dopuszczony do udziału w oględzinach przedmiotowej nieruchomości, co stanowiło pozbawienie możliwości obrony swych prawa - art. 379 pkt. 5 k.p.c. Dlatego pozwany wnosił też by Sąd II instancji uchylił skarżony przez powodów wyrok i zniósł postępowanie obejmujące czynności następujące od momentu nie dopuszczenia przez powodów pozwanego do udziału w oględzinach biegłej nieruchomości położonej w P. .

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje :

apelacja powodów jedynie w części okazała się uzasadniona, skutkowało to wydaniem orzeczenia reformatoryjnego oraz oddaleniem apelacji w dużej części.

W obowiązującej procedurze cywilnej sąd drugiej instancji rozpoznając sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiąza go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (por. uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, Lex nr 341125). Zasadniczo przedmiotem zarzutów apelacyjnych może być wszystko, co bezpośrednio lub pośrednio, w ocenie strony skarżącej, wpłynęło negatywnie na treść orzeczenia. Co do zarzutów apelacyjnych to z reguły w pierwszej kolejności przez sąd II instancji podlegają rozważenia zarzuty naruszenia prawa procesowego, bowiem ocena prawidłowości zastosowania przepisów prawa materialnego możliwa jest dopiero po stwierdzeniu, że ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zastosowania prawa materialnego zostały dokonane przy prawidłowym zastosowaniu przepisów procesowych. By zaś ocenić zasadność procesowych zarzutów apelacyjnych należy ustalić podstawę faktyczną wydanego w sprawie orzeczenia. Ustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia przebiega zawsze w kilku etapach, z których najważniejsze są dwa: wprowadzenie do procesu właściwego materiału faktycznego, czyli faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie oraz ustalenie prawdziwości tych faktów, co następuje z reguły w drodze postępowania dowodowego. Dopiero po ustaleniu stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy Sąd dokonuje jego kwalifikacji prawnej.

Przenosząc te rozważania do rozpoznawanej sprawy należy zacząć od tego, że Sąd Apelacyjny nie stwierdził by postępowanie przed Sądem Okręgowym było dotknięte, co zarzucał pozwany w odpowiedzi na apelację, nieważnością. Przywołany już przepis art. 378 §1 k.p.c. stanowi, że sąd drugiej instancji w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Pozwany W. B. (1) wyroku Sądu Okręgowego nie zaskarżył, oznacza to że orzeczenie to w zakresie niezaskarżonym przez samych powodów, a więc w części w jakiej powództwo ich zostało uwzględnione uprawomocniło się. Pozwany nie kwestionował również w drodze apelacji faktu nie uwzględnienia zgłoszonego zarzutu potrącenia. Stąd jest oczywiste, że Sąd Odwoławczy nie byłby uprawniony do uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w zakresie w jakim się on uprawomocnił (nie zaskarżonym przez żadną ze stron). Należy bowiem pamiętać, że Sąd II instancji nie może uchylić lub zmienić wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację (art. 384 k.p.c.), ta ostatnia sytuacja w rozpoznawanej sprawie nie miała jednak miejsca.

Co do zarzucanej nieważności postępowania: według pozwanego postępowanie przed Sądem I instancji było dotknięte nieważnością z przyczyny tego, że powodowie uniemożliwili mu by był udział w oględzinach nieruchomości - art. 379 pkt 5 k.p.c. Wskazany przepis stanowi, że nieważność postępowania zachodzi wówczas gdy strona była pozbawiona możliwości obrony swych praw. Określając uchybienia procesowe, które sprawiają, że postępowanie jest dotknięte nieważnością, ustawodawca miał na względzie ich duży ciężar gatunkowy. Jak wyjaśnione zostało w doktrynie i orzecznictwie pozbawienie strony możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. zachodzi wówczas, gdy z powodu uchybienia przez sąd przepisom postępowania, strona wbrew swojej woli została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć

przed wydaniem orzeczenia w danej instancji i to bez względu na to, czy takie działanie strony mogłoby mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia. Analizując, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania należy najpierw rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie ustalić, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, w końcu zaś ocenić, czy pomimo zaistnienia tych okoliczności strona mogła bronić swoich praw w procesie. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych przesłanek można przyjąć, że strona została pozbawiona możliwości działania. Zasadniczo strona zostaje pozbawiona możliwości działania tylko wtedy, gdy doszło do faktycznego pozbawienia jej możliwości obrony swych praw, a więc gdy znalazła się w takiej sytuacji, która uniemożliwia, a nie tylko utrudnia lub ograniczyła popieranie przed sądem dochodzonych żądań (zob. postanowienie SN z dnia 25 lipca 2013 r., II CZ 19/13, LEX nr 1343967; wyrok SN z dnia 15 lipca 2010 r., IV CSK 84/10; LEX nr 621352). Pozbawienie strony możliwości obrony swych praw może polegać na tym, że z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, nie zaś na naruszeniach procesowych przy przeprowadzaniu dowodów.

Tak rozumiejąc art. 379 pkt 5 k.p.c. Sąd Odwoławczy uznał, że prawa pozwanego do obrony nie zostały naruszone. Sąd Okręgowy dopuścił w sprawie dowód z opinii biegłego sądowego w celu ustalenia wartości nieruchomości w P. Zarządzenie okazania biegłemu przedmiotu oględzin wyznacza etap poprzedzający złożenie opinii, co potwierdza § 76 regulaminu urzędowania sądów powszechnych. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 czerwca 1984 r., II CR 197/84 (OSNCP 1985, nr 2-3, poz. 37) przyjął, że sąd może powierzyć biegłemu obejrzenie przedmiotu sporu (w określonym miejscu) dla poczynienia spostrzeżeń faktycznych jako przesłanki opinii, rozstrzygając zarazem, czy i o jakich czynnościach biegły powinien zawiadomić strony. Kwestia zawiadomienia stron ma duże znaczenie praktyczne, ponieważ strony podnoszą niejednokrotnie, że wadliwość opinii biegłego jest wynikiem niepowiadomienia ich o czynnościach biegłego. Określenie wartości danej nieruchomości musi być poprzedzone jej oględzinami, a strony powinny zostać zawiadomione o terminie i miejscu ich przeprowadzenia. Biegła M. Z. przeprowadziła oględziny szacowanej nieruchomości w których pozwany wbrew swojej woli nie uczestniczył. Biegła następnie wydała opinię podstawową oraz uzupełniającą. Do ustnej opinii zostały sporządzone załączniki, biegła wszechstronnie odniosła się do zarzutów pozwanego, który miał zresztą możliwość zadawania biegłej pytań dla wyjaśnienia wszelkich wątpliwości i uwag do wydanej opinii. Sąd Okręgowy akceptując opinię biegłej i opierając na niej ustalony w sprawie stan faktyczny, szeroko takie swoje stanowisko uzasadnił. Podzielając opinię podał dlaczego to czyni, podkreślił przy tym, że, biegła jasno i w pełni logicznie wyjaśniła, załączając na tą okoliczność stosowne wyliczenia oraz wskazując na konkretne zapisy w swojej opinii pisemnej wyjaśniła, iż wbrew zarzutom uwzględniła czynnik „trendu” na stronie 8 opinii, to jest współczynnik dodatni 0,65% dla 27 transakcji. Jednocześnie logicznie wykazała, że w sprawie nie mógł mieć ona znaczenia z uwagi na występujące czynniki korygujące, które biegła uwzględniła: na większej ilości próbek trend miał wartość ujemną (powiat (...) lata 2008-2009 - 60,44; powiat (...) w latach 2008-2013 IV - 3,05% dla 133 transakcji; województwo (...) - 16,86% dla 484 transakcji); rynek pracy, sytuacja gospodarczo ekonomiczna. Jak wskazała biegła czynnik „trendu” ma odzwierciedlać różne wskaźniki, a nie tylko jeden z nich. Brak w transakcjach dla nieruchomości danych o załamaniu rynku, co w badanym okresie w 2010r. wystąpiło w sposób widoczny na rynku mieszkaniowym. Biegła wyjaśniła, że rynek reaguje w ten sposób, iż najpierw spada ilość transakcji lub jest ich brak, a dopiero potem maleją ceny. Wyjaśniła również, że nie ma reguły, aby ceny dużych nieruchomości miały tendencje spadkowe, wskazała, iż dla nieruchomości powyżej 150 m² trend wynosił 455% w powiecie (...), a poza (...) - 354%, natomiast dla nieruchomości poniżej 150 m² w powiecie (...) trend był ujemny. Biegła uwzględniła, że zaczęła się recesja i w związku z tym zaczyna się spadek i dlatego nie uwzględniła trendu wzrostu wartości. Na okoliczność zarzutu dotyczącego stanu technicznego nieruchomości, biegła wskazała, iż kształtują go różne „wagi” gdyż są różne metody ustalania parametru „stanu technicznego” i nie ma konkretnego przepisu nakazującego badanie konkretnych cech i leży do w gestii biegłego. Biegła wskazała, że wydzieliła wagi: stan techniczny i standard i suma tych cech dała aż 45%. Biegła zaprzeczyła aby w trakcie oględzin spornej nieruchomości wyczuła zapachy mogące pochodzić z okolicznego wysypiska śmieci. Wskazała, iż dodatkowo upewniła się czy dla spornej nieruchomości położenie wysypiska zostało określone w sposób istotny dla wyceny nieruchomości, po mimo tego, że tego typu stwierdzenia nie ma w planie przestrzennym planie zagospodarowania obejmującego P.. Biegła wyjaśniła, że to ona osobiście robiła zdjęcia załączone do opinii i w trakcie oględzin w nieruchomości była energia elektryczna. Ponadto, iż to pozwolenie na budowę określa takie

przesłanki jak wymóg zgłoszenia zasiedlenia, a ona takiego wymogu nie stwierdziła. W ocenie Sądu w/w wyjaśnienia biegłej są logiczne a wnioski z nich płynące jasne i z tych też przyczyn Sąd dowód z opinii uzupełniającej i pisemnej uwzględnił w całości, tym bardziej, że strony zarzutów do ustnej opinii uzupełniającej nie wniosły „.

W takim stanie sprawy uniemożliwienie uczestnictwa w czynności oględzin było najwyżej uchybieniem regułom sporządzania opinii przez biegłego , a jeżeli tak to pozwany mógłby powoływać się na inne uchybienia procesowe z tym , że wówczas nie wystarczy samo ich zaistnienie , lecz konieczna jest także możliwość ich wpływu na wynik sprawy . By taka sytuacja procesowa zaistniała pozwany w żaden sposób nie wykazał , a co istotne ostatecznie nie podważał nawet szacunku nieruchomości ustalonego przez biegłego sądowego i zaakceptowanego przez Sąd I instancji. Sąd Odwoławczy w konsekwencji za bezzasadne uznał twierdzenia pozwanego by postępowanie przez Sądem Okręgowym było dotknięte nieważnością.

Przechodząc do zarzutów apelacyjnych - powodowie kwestionując ocenę umowy pożyczki , a w konsekwencji ustalony w sprawie stan faktyczny , nie zgłosili w apelacji nowych twierdzeń i dowodów na poparcie swych twierdzeń. Sąd Odwoławczy przeto opiera się wyłącznie na materiale dowodowym zgromadzonym przed Sądem I instancji, a zasadność zarzutów apelujących dot. stanu faktycznego sprawy może zostać potwierdzona lub też nie jedynie poprzez prześledzenie toku rozumowania sądu pierwszej instancji i ustalenie czy rozumowanie to było logiczne . Istotne jest przy tym ,że zgodnie z brzmieniem art. 233 §1 k.p.c. sąd pierwszej instancji musi wszechstronnie rozważyć zebrany materiał . Przepis ten kreuje zasadę swobodnej oceny dowodów, która nie oznacza oceny dowolnej. Przeciwnie ,granice swobodnej oceny dowodów wyznaczają czynniki : logiczny, ustawowy i ideologiczny. Sąd ocenia jednak wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania , na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału. Przepis ten daje wyraz zasadzie swobodnej oceny dowodów przez sąd orzekający w danej sprawie. Ocena wiarygodności i mocy dowodów jest podstawowym zadaniem sądu , wyrażającym istotę sądenia , a więc rozstrzygnięcia kwestii spornych w warunkach niezawisłości , na podstawie własnego przekonania sędziego przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału. Zważywszy na obowiązującą w procesie cywilnym zasadą kontradyktoryjności, strony powinny przytoczyć odpowiednie okoliczności faktyczne i dowody na ich poparcie, jeżeli z faktu tego wywodzą skutki prawne mogące być podstawą rozstrzygnięcia sądowego. Z wspomnianej zasady procesu cywilnego wynika, że Sąd nie jest odpowiedzialny za wynik postępowania dowodowego .Obowiązek przedstawienia dowodów, na istnienie danego zdarzenia , spoczywa na stronie(art. 3 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia pozwu), jeżeli z tych faktów wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.). Z treści art. 232 k.p.c. wynika ,że strony są obowiązane wskazać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Przedmiotem dowodu są fakty mające znaczenie prawne, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Selekcji faktów dokonuje Sąd uwzględniając zasadę prawdy materialnej i kontradyktoryjności. W ostatecznym wyniku istotność faktu jest oceniana przez sąd z punktu widzenia prawa materialnego.

Po tym ogólnym przypomnieniu reguł prowadzenia postępowania dowodowego, przed przejściem do oceny zasadności zarzutów naruszenia art. 233§1 k.p.c. , Sąd Odwoławczy zaznacza nadto ,że akceptuje ustalenia faktyczne poczynione w sprawie przez Sąd Okręgowy , oparte na dowodach wyczerpująco omówionych w pisemnym uzasadnieniu wyroku i przyjmuje ustalenia tego Sądu za własne. W takiej sytuacji zbędne jest powtarzanie stanu faktycznego sprawy. Sąd II instancji zasadniczo (za jednym wyjątkiem , o czym mowa będzie poniżej przy omawianiu zarzutu z pkt 3 apelacji) akceptuje również kwalifikację prawną , w tym ocenę samej umowy pożyczki , sprawy . Wobec treści zarzutów apelacyjnych należało ustalić czy i jak strony umówiły się co do odsetek od pożyczonej sumy i czy ustalenia Sadu I instancji w tym zakresie poczynione są prawidłowe.

Powodowie na etapie postępowania apelacyjnego jednoznacznie oświadczyli ,że całkowicie zgadzają się Sądem I instancji ,że dochodzili zapłaty sumy pieniężnej stanowiącej różnicę pomiędzy wartością przewłaszczonej nieruchomości, a wysokością ich zobowiązań z umowy pożyczki z 27.01.2001 r. oraz ,że ich roszczenie o rozliczenie nadwyżki pomiędzy wartością przewłaszczonego przedmiotu, a wartością wierzytelności pozwanego znajduje podstawę w art. 405 k.c. Zgodzili się i z tym ,że W. B. (1) po raz pierwszy w styczniu 2010 r. przejawił wolę rozliczenia się przez zatrzymanie dla siebie nieruchomości, której wartość wynosiła wówczas 1.208.600 zł. Powodowie za Sądem przyjmowali też , że ich zadłużenie wobec pozwanego to kwota 200.000 zł z tytułu niezwróconej pożyczki oraz odsetki

liczone od niej za okres od 27 lutego 2001 r. do dnia 10 stycznia 2002 r. ,z uwzględnieniem stopy czterokrotności kredytu lombardowego we wskazanym czasie , czyli w wysokości przyjętej przez Sąd I instancji. Według powodów odsetki umowne tak określone mogły być jednak liczone tylko do 10 stycznia 2002 r. , bo tak były zastrzeżone w umowie. Pozwany z kolei przekonywał ,że tak wykładnia umowy pożyczki co do odsetek umownych, w tym określenia do jakiej daty miały być one naliczane, jest niewłaściwa. Według niego z zapisów § 1 ust. 1 umowy z 27.2.2001r. oraz z jej § 2 ust. 1 wynika, że przewidziano odsetki umowne za okres od dnia podpisania umowy do dnia faktycznego zwrotu pożyczki ,a to do tej pory nie nastąpiło . Powodowie nie wykonując swego zobowiązania w ustalonym terminie są zobowiązani zapłacić odsetki umowne, których wysokość została z dniem 20.2.2006 r. zredukowana przez ustawodawcę do wysokości odsetek maksymalnych. W świetle tak brzmienia jak i - odczytywanej przez pryzmat działania art. 65 KC - treści umowy pożyczki należy według pozwanego przyjmować , że strony ustaliły ,iż wysokość odsetek (prowizji) z tytułu zawartej umowy wynosić będzie 0,5 % + VAT 22% od odsetek kwoty pożyczki w stosunku dziennym. Stanowi to sumę według obliczenia na dzień zwrotu pożyczki, tak więc wysokość odsetek została ustalona na okres od dnia udzielenia pożyczki do dnia jej zwrotu. Odsetki są należne pożyczkodawcy za okres niemożliwości korzystania przez niego z pożyczonej kwoty i stanowią wynagrodzenie za korzystanie z pożyczonych pieniędzy za okres od wydania do zwrotu pożyczki względnie, co według pozwanego ma miejsce w tej sprawie - do czasu dokonania rozliczenia (wyrokowania).

Sąd I instancji przyjął , że skoro strony nie umówiły się na odsetki ustawowe przy zawieraniu umowy pożyczki to ich intencją było zastrzeżenie odsetek wyższych (art. 60 k.c. w zw. z art. 65 k.c.) .Takie swoje stanowisko szerzej uzasadnił ,m.in. celem na jaki miała być przeznaczona pożyczona kwota , sytuacją powodów , którzy nie mieli przecież w dacie pożyczki zdolności kredytowej i w banku pożyczki (kredytu) by nie uzyskali . W tej sytuacji oczywiste było według Sądu Okręgowego ,że powodowie godzili się na ustalenie odsetek od wziętej pożyczki w wysokości wyższej niż odsetki ustawowe . Sąd przy tym podkreślił ,że zarobek pozwanego – prowizja i tak uległ ograniczeniu z tej przyczyny ,że niektóre zapisy regulujące wysokość odsetek zostały uznane w tym procesie za nieważne . Sąd przy tym przyjął , że odsetki od kwoty pożyczki powinny być naliczane nie do stycznia 2010 roku lecz do dnia wyrokowania w sprawie (art. 316 k.p.c.) .

Art. 65 k.c. ustanawia zasady tłumaczenia oświadczeń woli , a znaczenie tego przepisu wynika z przyjętej w art. 60 k.c. koncepcji oświadczenia woli jako wypowiedzi (znaku) regulującej sytuację prawną jakichś podmiotów. Tłumaczenie oświadczenia woli ,o którym mowa w art. 65 k.c., stanowi zatem zespół czynności prowadzących do ustalenia znaczenia tej wypowiedzi. Na gruncie art. 65 k.c. w orzecznictwie sądowym przyjmuje się , że jeśli chodzi o oświadczenia woli ujęte w formie pisemnej umowy to sens oświadczeń stron ustala się, przyjmując za podstawę wykładni przede wszystkim tekst samej umowy . W procesie jego interpretacji podstawowa rola przypada językowym regułom znaczeniowym. Wykładni poszczególnych wyrażen dokonuje się z uwzględnieniem kontekstu, w tym także związków treściowych występujących między zawartymi w tekście postanowieniami. Uwzględnieniu podlegają jednak okoliczności, w jakich oświadczenie woli zostało złożone, a także cel samej umowy . Tak więc wykładnia umowy powinna - zgodnie z art. 65 § 2 k.c. - uwzględniać w pierwszym rzędzie badanie zgodnego zamiaru stron i celu umowy, aczkolwiek nie może jednak pomijać tekstu umowy, którego sens należy ustalać za pomocą językowych reguł znaczeniowych. Należy przy tym brać pod uwagę nie tylko kwestionowany fragment tekstu umowy , lecz także inne jej postanowienia umowy i uwzględniać związki treściowe między postanowieniami, a zarazem pozatekstowe okoliczności, np. rokowania poprzedzające zawarcie umowy, rozumienie tekstu, zachowanie stron po zawarciu umowy itd.(por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8.06.1999 r.,II CKN 379/98,OSN 2000,nr 1,poz.10) . Zasadniczo jest więc możliwa sytuacja w której właściwy sens czynności prawnej przy uwzględnieniu kontekstu złożonych oświadczeń woli ,będzie odbiegał od „jasnego” znaczenia w świetle reguł językowych. Na gruncie art. 65 k.c. w orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się tzw. kombinowaną metodę wykładni (zob. uchwała SN z dnia 29.06.1999 r.,III CZP 66/95,OSN 1995,mr 12,poz.168 ; wyrok z dnia 7.03.2007 r.,II CSK 489/06,Lex nr 274245 czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2013 r. V CSK 162/12,LEX nr 1299213). Wyróżnia się dwie fazy stosowania tej metody. W pierwszej z nich decydujące znaczenie należy przyznać rzeczywistej woli stron (wykładania subiektywna - polegająca raczej na ustalaniu faktów niż interpretacji) .Jeżeli natomiast okaże się ,że strony nie przypisały złożonemu oświadczeniu woli takiego samego znaczenia ,gdy nie ma między nimi zgodności należy przejść do drugiej fazy , w której w sposób obiektywny ustala się właściwe znaczenie

oświadczenia ,biorąc pod uwagę jak adresat oświadczenia rozumiał jego sens i jak powinien ten sens rozumieć (tzw. wykładania obiektywna). Uwzględnienie rzeczywistej woli stron zawierających umowę, zgodnie ze wskazaniem zawartym w art. 65 § 2 k.c., wymaga zbadania nie tylko konkretnego postanowienia umowy, ale analizy jej całości; innymi słowy wskazane jest przyjmowanie takiego sensu oświadczenia woli, które uwzględnia logikę całego tekstu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2013 r., I CSK 569/12, LEX nr 1353066).

Przenosząc poczynione powyżej uwagi do rozpoznawanej sprawy stwierdzić trzeba, że strony nie rozumiały tak samo zapisu o odsetkach od pożyczanej sumy. Sąd I instancji przyjmując ,że strony umówiły się na odsetki umowne do czasu zwrotu pożyczki uzasadnił dlaczego do takiego wniosku doszedł. Skarżący do tej oceny Sądu nie odnieśli się ,powołali się wyłącznie na wykładnię językową umowy, nie zakwestionowali w konsekwencji w żaden sposób zaistnienia przesłanek ,które Sąd I instancji wyszczególnił i którymi to się kierował dokonując innej , zgodnej z prezentowaną przez pozwanego , wykładni umowy pożyczki . Z tym co wyżej już napisano tekst umowy , chociaż ma zasadnicze znaczenie dla wykładni ujętych w nim oświadczeń woli, nie stanowi jej wyłącznej podstawy. W konsekwencji , za Sądem Okręgowym ,uwzględniając okoliczności w jakich umowa pożyczki była zawierana, w tym w szczególności - sytuację majątkową powodów, cel na jaki pożyczali oni pieniądze (inwestowanie w nadmorski ośrodek wypoczynkowy) , fakt iż powodowie pieniądze pożyczali z „lombardu „co z natury rzeczy łączy się z wyższymi odsetkami (tu - prowizja) niż ustawowe czy nawet „bankowe” ; godzili się przy tym - co jednoznacznie przyznawali - na niezwykle wysokie odsetki umowne - do dnia 10 stycznia 2010 r. , nie reagowali na pisemne wezwania pożyczkodawcy wyliczającego odsetki ustawowe , wydaje się oczywiste , że odsetki po upływie terminu ustalonego na zwrot pożyczki , zresztą stosunkowo krótkiego (317 dni) , nie mogły być niższe niż za okres umowny .Nie jest sytuacja nietypową ustalenie ,że odsetki za opóźnienie będą odpowiadały wysokości odsetek kapitałowych (w przedmiotowej sprawie zresztą , z uwagi na zasady współżycia społecznego , w sposób istotny , a korzystny dla powodów zredukowanych). W ocenie Sądu Apelacyjnego w konsekwencji z uwzględnieniem całego tekstu umowy pożyczki , uzasadniona jest takie tłumaczenie umowy ,że odsetki umowne powinny być naliczane do dnia zwrotu pożyczki , a więc tak jak to zasadniczo przyjął Sąd Okręgowy i jak to wykladał pozwany . Powodowie , zważywszy na wartość przedmiotu zaskarżenia uważali natomiast ,że ich dług to łącznie kwota 295.100 zł tj. 200 000 zł z tytułu samej pożyczki plus odsetki umowne - w wysokości określonej przez Sąd I instancji - za okres do 10 stycznia 2002 r. Nie można zaakceptować takiego rozumienia umowy ,które by doprowadziło do tego ,że powodowie pożyczając kilkanaście lat temu 200 000 zł z tytułu skapitalizowanych odsetek płacą ok. 95 000 zł. (dodać można ,że same odsetki ustawowe liczone od stycznia 2002 r. do stycznia 2010 roku dają kwotę ok. 230 000 zł.). Pozwany w piśmie procesowym z dnia 4.03.2011 r. twierdził ,że postanowienia umowne dotyczące wysokości odsetek są ważne w realiach zawartej między stronami umów. Jednocześnie wyliczył ,że wysokość samych odsetek , w związku z tym ,że powodowie nie zwrócili pożyczki na dzień 10.01.2011 r., wynosi 3.285.000 zł. (200 000 zł x 182,5 % w skali roku=365.000 zł x 9 lat). Wyliczenia takie pozwany przedstawił też dla wykazania ,że wysokość pożyczki do zwrotu (długu powodów) przewyższa wartość nieruchomości to jednak w ten sposób wyartykułował też oświadczenie woli o dalszym naliczaniu , po upływie terminu zwrotu pożyczki z umowy , odsetek umownych. Pozwany już w piśmie z dnia 17.12.2002 r. skierowanym do powodów przedstawił wyliczenie należności odsetkowych na 10.01.2002 r. 317 000 zł (1000 zł dziennie) , a powodowie przeciwko powyższemu nie oponowali. Mieli przeto świadomość i godzili się na płacenie bardzo wysokich , jak to następnie ustalił Sąd Okręgowy , wręcz lichwiarskich odsetek. Przyjęcie wykładni umowy proponowanej przez powodów byłoby w okolicznościach udzielania pożyczki z kolei – tak jak to przyjął prawidłowo Sąd Okręgowy - naruszeniem interesów pożyczkodawcy , pomija przy tym cały kontekst sytuacyjny .Powodowie doznali w przedmiotowej sprawie ochrony prawa , z przywołaniem zasad współżycia społecznego . Zasadnie Sąd I instancji przyjął ,że pozostawienie stronom swobody określenia wysokości odsetek, gdy dopuszczalność ich wynika z umowy, nie uchyla kontroli tych stosunków prawnych formowanych w warunkach wolności gospodarczej pod kątem ogólnych klauzul zabezpieczających obrót gospodarczy przed zjawiskami patologicznymi, które mimo pozornej zgodności z innymi przepisami nie mogą doznawać ochrony ze strony państwa. Przy tym przepis art. 5 k.c. dotyczy wykonywania prawa, natomiast art. 58 § 2 k.c. kształtowania treści czynności prawnej. Jeśli zatem treść czynności prawnej została ukształtowana w sposób sprzeczny z kryteriami wskazanymi w art. 58 § 2 k.c., czynność będzie nieważna zanim jeszcze dojdzie do wykonywania prawa (niewłaściwego, naruszającego postanowienia art. 5 k.c.). Podstawowym kryterium wyznaczającym poziom niezbędnej redukcji wysokości odsetek umownych były zasady

współzycia społecznego. Powodowie doznający ochrony prawa z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego nie powinni sami nadużywać prawa, a to by nastąpiło gdyby podzielono ich stanowisko co do okresu za jaki powinni płacić odsetki umowne od pożyczonej kwoty. Taka wykładania umowy by pomijała zamiar stron jak i cel umowy. Sąd Odwoławczy w konsekwencji zgadza się z wnioskami Sądu Okręgowego, że strony ustaliły odsetki umowne za czas trwania samej umowy pożyczki, jak i za okres opóźnienia w jej spełnieniu czyli do czasu zwrotu pożyczki. W ocenie Sądu II instancji zarzut naruszenia art. 233 §1 k.p.c. sformułowanym w zarzucie drugim apelacji powodów okazał się nieuzasadniony. Sąd Okręgowy właściwie ocenił zebrane dowody, zresztą skarżący zarzut naruszenia art. 233§1 k.p.c. ograniczyli do stwierdzenia, że Sąd źle odczytał zapis umowy pożyczki.

W konsekwencji poczynionych wyżej ustaleń Sąd Odwoławczy uznał, że od pożyczonej kwoty powinny być naliczane odsetki umowne do czasu zwrotu pożyczonej sumy, a w praktyce - do czasu dokonania jej rozliczenia w inny sposób. W tej sprawie ostatecznie nie doszło do fizycznego zwrotu pożyczki lecz do zaspokojenia się pożyczkodawcy z przewłaszczonej nieruchomości co nastąpiło w styczniu 2010 r. W tej sytuacji z kolei Sąd II instancji zgodził się ze stanowiskiem apelujących powodów, że odsetki te powinny być naliczane najwyżej do 20.01.2010 r. tj. do czasu gdy doszło do rozliczenia rachunkowego stron po wyrażeniu przez pozwanego swojego stanowiska, iż zatrzymuje dla siebie przewłaszczoną nieruchomość. Wobec zarachowania długu powodów na poczet wartości przewłaszczonej dla zabezpieczenia pożyczki nieruchomości ich dług wygasł. To z kolei oznacza, że odsetki po dniu 20 stycznia 2010 r. skoro nie istniało już samo świadczenie pieniężne, nie mogły być oczywiście naliczane. Tak więc ostatecznie dług powodów był mniejszy o kwotę 154 910 zł tj. kwotę odsetek ustawowych naliczonych za okres od dnia 21.01.2010 r. do dnia 7.08.2013 r. Uzasadnione było więc o tyle podwyższenie zasądzonej kwoty. Rachunkowo przedstawia się to następująco - od kwoty 1 208 600 zł (wartość przewłaszczonej nieruchomości) należało odjąć kwotę 744 196 zł (200 000 zł pożyczki plus kwota 544 196 zł odsetek umownych za okres do 20.01.2010 r.), dało to kwotę 464 404 zł (309 494 zł +154 910 zł).

Powodowie w apelacji podali, że pozwany nigdy nie pozwał ich o zapłatę z tytułu umowy pożyczki. Tak było w istocie, nie mniej jednak pozwany wielokrotnie domagał się od powodów jako pożyczkobiorców zapłaty należności odsetkowych od pożyczonej kwoty za okres po 10.01.2002 r. Pozwany odsetki umowne naliczył i domagał się ich za okres do 10.01.2011 r. w kwocie 3 285 000 zł. Już w piśmie procesowym na k.129-136 (k. 132) zawarte jest oświadczenie i zarzut potrącenia, kwoty równej dochodzonej przez powodów.

Co do zarzutu naruszenia przepisów art. 481§ 1 w zw. z art. 455 k.c. - Sąd Apelacyjny ostatecznie zgadza się z Sądem Okręgowym co do daty początkowej naliczania odsetek ustawowych. W tym miejscu można przytoczyć wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2013 r. (III CSK 192/12, LEX nr 1331306) trafnie przedstawiający złożoność określenia daty naliczenia odsetek przy świadczeniach nie mających charakteru terminowego. W uzasadnieniu cyt. orzeczenia Sąd Najwyższy podkreślił, że zgodnie z art. 455 k.c., jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika. Wymagalność tego rodzaju roszczenia w zasadzie następuje bezpośrednio po wezwaniu dłużnika przez wierzyciela do jego zapłaty, a więc w dniu następnym do otrzymania wezwania do zapłaty, ewentualnie - jak przyjmuje się w orzecznictwie - z doliczeniem pewnego okresu (kilkunastu dni) niezbędnego do przeanalizowania przez dłużnika zasadności żądania. Należałoby zatem przyjąć, że ustawowe odsetki za opóźnienie w zapłacie należą się od dnia następującego po dniu, w którym zapłata powinna nastąpić niezwłocznie po wezwaniu wierzyciela, o którym stanowi art. 455 k.c. ... Według odmiennego zapatrywania, także występującego w judykaturze Sądu Najwyższego, zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, mimo treści art. 455 k.c. w związku z art. 481 § 1 k.c., wymagalne jest, przy uwzględnieniu art. 316 k.p.c., dopiero z dniem wyrokowania. Zobowiązany pozostaje w opóźnieniu w zapłacie zasądzzonego zadośćuczynienia dopiero od tego dnia; od niego należą się odsetki za opóźnienie ... Według trzeciego kompromisowego stanowiska żadna z przedstawionych koncepcji nie może mieć waloru wyłącznie trafnej ... Odsetki należą się co do zasady, zgodnie z art. 481 k.c., za samo opóźnienie w spełnieniu świadczenia, choćby więc wierzyciel nie poniósł żadnej szkody i choćby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności. Stanowią one bowiem rekompensatę uszczerbku majątkowego doznanego przez wierzyciela wskutek pozbawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego. Jeżeli zobowiązany

nie płaci pieniężnego zadośćuczynienia w terminie wynikającym z przepisu szczególnego lub w terminie ustalonym zgodnie z art. 455 k.c., uprawniony nie ma możliwości czerpania korzyści z zadośćuczynienia, jakie mu się należy już w tym terminie. W konsekwencji odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia należnego uprawnionemu w tym terminie powinny się należeć od tego właśnie terminu. ...Zwraca się uwagę, że jedną z funkcji odsetek ustawowych, analogiczną do funkcji wynikającej z art. 363 § 2 k.c., jest funkcja waloryzacyjna świadczenia pieniężnego w związku ze spadkiem siły nabywczej pieniądza. Jednakże w orzecznictwie zwrócono uwagę na to, że obecnie w związku z normalizacją stosunków ekonomicznych i stabilizacją cen - w odniesieniu do okresu transformacji ustrojowej - odsetki ustawowe, w odróżnieniu od wcześniejszego okresu, w mniejszym stopniu pełnią funkcję waloryzacyjną świadczenia pieniężnego. Odsetki ustawowe mają przede wszystkim zapewnić swego rodzaju zryczałtowane wynagrodzenie dla wierzyciela za korzystanie ze środków pieniężnych jemu należnych przez dłużnika... Konstrukcja prawa do żądania odsetek przez wierzyciela od dłużnika za czas opóźnienia jest dostosowana do świadczeń typowo pieniężnych i zakłada, że dłużnik wiedział nie tylko o obowiązku świadczenia na rzecz wierzyciela, ale także znał wysokość świadczenia, które ma spełnić.

Specyfika przedmiotowej sprawy jest o tyle odmienna, że ostatecznie do doszło między stronami do prostego wykonania zobowiązania z tytułu umowy pożyczki. Choć dochodzone przez powodów świadczenie ma ostatecznie charakter pieniężny to powyższe jest spowodowane tym, iż nie jest ostatecznie możliwe inne rozliczenie stron z tytułu nadwyżki wartości przewłaszczonej nieruchomości do wysokości długu powodów. Niesporne jest, że dopiero w toku procesu ustalono samą dopuszczalność rozliczenia stron umowy z 2001 r. w pieniądzu, dopiero też w toku tego procesu ustalono na jaką datę rozliczenie takie powinno nastąpić, a następnie jaka była wówczas wartość nieruchomości w P. . Wszystko to miało charakter ocenny, do tego jeszcze pozwany zgłosił zarzut potrącenia- istniała przeto dodatkowa niepewność co do tego czy dochodzona przez powodów należność z tej już tylko przyczyny choć w części będzie ostatecznie zasądzona czy też dojdzie do jej umorzenia. Pozwany przeto, ostatecznie jako dłużnik, nie miał pewności, czy żądana kwota jest w ogóle słuszna co do zasady, a następnie co do wysokości. Okoliczności przedmiotowej sprawy nie były typowe, trudno mówić o ukształtowanym i jednolitym orzecznictwie w sprawach o zbliżonym stanie faktycznym. Taki stan sprawy zasadniczo powstał w wyniku zachowania samych powodów, tj. tego, iż jako pożyczkodawcy nie zwrócili ani złotówki z pożyczonej kwoty, a następnie odmówili też dobrowolnego wydania pozwanemu nieruchomości w P. . Sąd Apelacyjny w konsekwencji, w stanie faktycznym i prawnym rozpoznawanej sprawy, zgodził się z Sądem Okręgowym co do określenia daty od której powinny być naliczane odsetki ustawowe, ostatecznie nie może więc być mowy o naruszeniu przepisów art. 445 k.c., art. 481 § 1 k.c. przez błędną ich wykładnię.

Co do kompensacji przez pozwanego jego wierzytelności wobec powodów z wierzytelnością przysługującą im wobec niego: przepis art. 499 k.c. stanowi, że potrącenia dokonywa się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Omawiany przepis nie stawia szczególnych wymagań co do formy oświadczenia woli o potrąceniu. Z treści art. 61 § 2 k.c. wynika, że oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Ustawodawca opowiedział się tu za teorią doręczenia, a właściwie za tzw. kwalifikowaną teorią doręczenia. W świetle omawianego przepisu zdarzeniem istotnym dla skuteczności oświadczenia woli jest jego dojdzie do adresata w taki sposób, aby mógł on zapoznać się z jego treścią. Skuteczność oświadczenia woli zależy więc od uprzyśpieszenia go (zakomunikowania) właściwej osobie, a więc tej, do której jest ono kierowane. Oświadczenia woli pomiędzy nieobecnyymi powinny być w zasadzie kierowane do miejsca zamieszkania lub siedziby adresata. Z punktu widzenia skuteczności oświadczenia woli nieistotne jest również to, czy i kiedy adresat zapoznał się z jego treścią. Wystarczające jest, że oświadczenie woli doszło do niego w sposób stwarzający mu realną możliwość zapoznania się z treścią oświadczenia. Ocena, czy adresat oświadczenia miał faktyczną możliwość zapoznania się z jego treścią, nie zawsze jest oczywista i niekiedy wymaga weryfikacji z uwzględnieniem konkretnych okoliczności sprawy. Zgodnie z ogólną regułą wynikającą z art. 6 k.c. na składającym oświadczenie woli spoczywa w takich przypadkach ciężar dowodu, że jego oświadczenie doszło do adresata w taki sposób, że mógł się z nim zapoznać w normalnym toku czynności.

Pozwany oświadczenie o potrąceniu złożył w piśmie procesowym stanowiącym odpowiedź na apelację pozwanych (k.576). Pełnomocnik procesowy powodów, pod nieobecność ich samych w toku rozprawy przed Sądem Apelacyjnym oświadczył, że powyższe pismo procesowe nie dotarło do samych powodów i nie znają oni jego treści. Pełnomocnik pozwanego w odpowiedzi na to poinformował, że przesyłka pocztowa do powodów zawierająca pismo pozwanego z oświadczeniem o potrąceniu nie została przez nich podjęta. Pełnomocnik powodów zaprzeczył by taka sytuacja miała miejsce - oświadczył, że nie ma wiedzy o tym by jej mandantom pozwany przesłał oświadczenie o potrąceniu zarzucając dodatkowo, że pozwany tego faktu w żaden sposób nie wykazał. Pozwany (jego pełnomocnik procesowy) na takie oświadczenie strony powodowej już nie zareagował. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał, że pozwany nie wykazał by złożył powodom oświadczenie o potrąceniu. Wobec braku wykazania złożenia powodom samego oświadczenia zgłoszony przed Sądem II instancji zarzut potrącenia nie mógł być przedmiotem merytorycznej oceny.

Co do kosztów postępowania apelacyjnego – orzekając o nich Sąd miał na uwadze przepisy art. 98 §1 i 3 k.p.c., art. 108§1 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t.), tj. § 2, §6 pkt 7 i §13 ust.1 pkt 2. Wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła 600 406 zł, apelację uwzględniono w zakresie 26%. Koszty poniesione przez powodów to wynagrodzenie ich pełnomocnika procesowego w kwocie 5 400 zł., takie same koszty zastępstwa procesowego poniósł pozwany - ich rozliczeniu należało zasądzić od powodów solidarnie na rzecz pozwanego kwotę 2 592 zł ($5400zł \times 74\% = 3996 \text{ zł}$; $5400zł \times 26\% = 1404zł$; $3996 \text{ zł} - 1404zł = 2592zł$). Powodowie byli zwolnieni od opłaty sądowej od apelacji, która wynosiła 30 201zł. Strony zostały obciążone obowiązkiem uiszczenia opłaty zgodnie z wynikiem postępowania apelacyjnego, z uwzględnieniem też przepisów ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2010.90.594 j.t.), tj. art. 113 ($30\ 201zł \times 74\% \times 26\% = 22349 \text{ zł}$ i 7852 zł). Uwzględniając powyższe orzeczono jak w punkcie IV wyroku.

Dariusz Ryszał Mirosława Gołuńska Wiesława Buczek-Markowska